

23 – 27 KASIM 1998
ANKARA HILTON OTELİ

**“DİNİ KONULARDA TOPLUMUN AYDINLATILMASI VE
DİNİN FARKLI YORUMLANMASINDAN KAYNAKLANAN
PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YOLLARI”**

**KOMİSYONU
BİLDİRİLERİ**

Dinin Anlaşılmasında ve Hayata Geçirilmesinde Yorum ve Yeri
(Özet)

Prof. Dr. M. Saim YEPREM
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İlahiyat Meslek Yüksekokulu Müdürü

Kur'an ve onun uygulama modeli olan sünnet temeline dayanan din temel dayanakları açısından belirli olmasına karşın ona muhatap olan insanın hayat içinde çözmesi gereken problemler sınırsızdır. Bu durumda dinin nuruyla aydınlanmak isteyen insan, zorunlu olarak din ile değişen hayat arasında bir bağ kuracaktır. Yorum ve ictihad çalışmaları bu ihtiyaca binaen doğmuştur.

Yorumda önce dinin ne olduğunun tesbiti, daha sonra da tesbitin hayata uygulanması olan tatbiki şeklinde özetlenebilecek iki önemli hareket mevcuttur. İnsan hayatının devamlı surette değiştiği düşünüldüğünde yorumun bilhassa ikinci adımı olan tatbik boyutunun da devamlı surette yenilenmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla din üzerinde yapılan yorumlar zamanın, mekanın, sosyolojik ve psikolojik şartların değişimine bağlı olarak birbirinden farklılaşacak ve tabii olarak değişecektir.

Nitekim islami ilimlerin yükseliş ve olgunlaşma dönemlerini incelediğimizde hayatla iç içe gelişmenin devam ettiğini, buna bağlı olarak canlı bir ortamın hakim olduğunu görüyoruz. Bu dönemin temel eğilimini "hayatın içinden, hayatla birlikte, hayata paralel, ampirik, realist ve hatta materyalist" şeklinde belirleyebiliriz. Ancak hicri yedinci asırdan sonra özellikle mistik düşüncenin hakim olmasıyla bu dışa dönük yapı kaybolmuş neticede hayatla olması

gereken irtibat kopmuştur.

Günümüzde mevcut durumu değiştirmeye yönelik tecdit hareketleri başlamakla birlikte problemleri çözüm çabaları genelde teori çerçevesinde cereyan etmekte, doğrudan doğruya pratik konular üzerinde durulmamaktadır. Bu durumda problemleri çözüme yönelik bir çaba, hayatın içinden neşet etmediği için günün ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz kalmaktadır.

Üstelik ortaya konan bir fikrin, daha önceki kaynaklara dayanmasının mutlak bir gereklilik haline dönüşmesi, böyle bir ilmi zihniyetin hakim olması da yeni, pratik çözümlerin ortaya çıkmasını engellemiştir. Ayrıca sürekli yeni yorum yapma yerine mevcuda yönelik eleştirileri cevaplamakla vakit kaybetmek ve bununla yetinmek tarzındaki bir yaklaşım da yorumun hayatla iç içe hayata paralel bir yapı kazanmasına mani olmuştur.

Halbuki evrensel bir dinin evrensel vasfını taşıyabilmesi, zaman ve şartların değişimine paralel yorumların varlığıyla mümkündür. Dolayısıyla asıl olan yorumun tekliği değil çokluğudur. Bu çokluk dini hayatın bir zenginliği olarak görülmelidir. Böyle bir bakış açısının hakim olabilmesi için yeni yorumlar getirmenin gerekliliği kadar, yapılan bu yorumların vazgeçilmez yegane gerçekler olmadığı, değişebileceği ve hatta aynı anda aynı konuda farklı şartlarda aktivite kazanabilecek alternatif başka yorumların imanın üzerinde durulması ve bu fikrin vurgulanması gerekir. Aksi halde dini anlamaya, hayata geçirmeye yönelik her bir adım, bir başkasının benzer adımı atmasını önlemiş olur.

Dinin anlaşılması bilhassa hayata geçirilmesi için yorumun "hayatın içinden, hayatla birlikte, hayata paralel, ampirik, realist ve hatta materyalist" karakteri yukarıda arz ettiğim hususları göz önünde bulunduran yaklaşımlarla gerçekleştirilebilir. Bu yaklaşımın oluşması ancak problemi gören ilim ve fikir adamlarının teşhis ve tatbikine büyük ölçüde konsensusa (icma') ulaşmalarıyla mümkündür.

İkinci Din Şurası'nın böyle bir icma'ın oluşmasına vesile olması temennisiyle saygılarımı sunarım.